

MARKAÐURINN

Miðvikudagur 11. nóvember 2020

42. tölublað | 14. árgangur

FYLGIRIT FRÉTTABLAÐSINS UM VIÐSKIPTI OG FJÁRMÁL

Verið velkomin í glæsilega verslun okkar á Hafnartorgi

MICHELSEN
1909

Hafnartorg - 511 1900 - michelsen.is

Bretar með í yfirtöku

Fyrirverandi stjórnarformaður House of Fraser og breskir sjóðir reiðubúnir að fjármagna fjórðungshlut í Skeljungu.

2

Skuldalækkun og nýtt hlutafé

VHE hefur fengið samþykki Landsbankans fyrir því að leita nauðasamninga. Skuldir lækki um 2,5 milljarða gegn nýju hlutafé upp á 400 milljónir.

2

Nýbankinn tekur á sig mynd

indó nálægt því að fá viðskiptabankaleyfi. Helstu samningar frágengnir og klára brátt fjármögnun upp á hátt í 500 milljónir.

4

Leggur til miklar breytingar

Breyttur veruleiki vegna COVID-19 geri það enn brýnna að hrinda í framkvæmd hugmyndum OECD um bætt samkeppnisumhverfi í ferðaþjónustu og byggingariðnaði.

8

Ef ekki nú, þá hvenær?

Hagræðing þarf ekki að fela í sér sársaukafullan niðurskurð í grunnþjónustu eða fjöldauppsagnir opinberra starfsmanna, segir hagfræðingur SA.

10

Launaskrið á krepputímum

Brátt fyrir að íslenskt efnahagslíf sé í djúpstæðri lægð eru miklar nafnlaunahækkanir í pípunum. Laun á Íslandi hafa hækkað langt umfram hin Norðurlöndin á síðastliðnum árum. ➔ 6-7

Þessar miklu taxtahækkanir grafa undan getu vinnu- markaðarins til að búa fljótt til þau störf aftur sem hafa tapast á síðustu mánuðum.

Jón Bjarki Bentsson, aðalhogfræðingur Íslandsbanka

FRÉTTABLAÐIÐ/ANTON BRINK

Sjónmælingar eru okkar fag

Tímamantanir á opticalstudio.is
og í síma 511 5800

Optical Studio
SMÁRALIND • HAFNARTORG • KEFLAVÍK

VHE velti um 8,8 milljörðum króna á síðasta ári. FRÉTTABLAÐIÐ/ERNIR

VHE að ná skuldalækkun og nauðasamningum

VHE, stærsta vélsmíðja landsins, hefur fengið samþykki kröfuhafa, þar á meðal Landsbankans sem er langsamlega stærstur, fyrir framlengingu á greiðslustöðvun svo að unnt sé að leita nauðasamninga.

Heimild VHE til greiðslustöðvunar átti að renna út 8. nóvember en var framlengd um mánuð. Samkvæmt heimildum Markaðarins er gert ráð fyrir því í drögum að nauðasamningatillögum að skuldir verði afskrifaðar þannig að heildarskuldir VHE lækki úr 7,5 milljörðum króna niður í um 5 milljarða. Á mótí þessari skuldalækkun verða félaginu lagðar til 400 milljónir króna í nýtt hlutafé og mun það að mestu leyti koma frá núverandi eigendum VHE.

Þá samþykkir Landsbankinn að breyta veðkröfum í samningskröfur við gerð nauðasamninga en bankinn mun þó fá söluandvirði dótturfélaga VHE sem eru langt komin í söluferli. Má þar nefna Landvélur, Fálkann og Straumrás.

Lögmaðurinn Guðmundur Skúli Hartvigsson hefur verið skipaður umsjónarmaður með nauðasamningsumleitunum VHE eftir því sem Markaðurinn kemst næst.

VHE, eða Vélaverkstæði Hjalta Einarssonar, er í meirihlutaeigu Unnars Steins Hjaltasonar sem fer með 80 prósent hlut á mótí systkinum sínum, Einari Þór og Hönnu Rúnu Hjaltabörnum. VHE er rótgróið fyrirtæki, stofnað 1971, sem var byggt upp á þjónustu við álver. Það er jafnframt orðið umsvifamikilið í byggingargeiranum. Allt frá fjármálahruninu, þegar lán frá Landsbankanum tóku stökkbreytingu, hefur VHE hins vegar glímt við vanskil og lausafjárskort. VHE velti 8,8 milljörðum króna í fyrra og tapaði 981 milljón króna.

» Á mótí þessari skuldalækkun verða félaginu lagðar til 400 milljónir króna í nýtt hlutafé og mun það að mestu leyti koma frá núverandi eigendum VHE.

Vélsmíðjan fékk heimild Héraðsdóms Reykjaness til greiðslustöðvunar um miðjan apríl og voru þá starfsmann fyrirtækisins 250 talsins. Skuldir, sem hafa verið greiddar niður jafnt og þétt á síðustu árum og námu 10,1 milljarði í lok árs 2016, stóðu í 7.352 milljónum króna þegar greiðslustöðvunin var heimilud. Eignir námu hins vegar 7.660 milljónum.

Fjöldi lánardrottina VHE er á þriðja hundrad en sem fyrr segir er Landsbankinn langstærsti kröfuhafinn. Í hópi kröfuhafa má einnig finna fjölmarga lífeyrissjóði, Íslandsbanka og Ergo, bilafjármögnun bankans.

Eins og Markaðurinn greindi frá í vor hafa eigendur VHE greitt sér arð í gegnum systurfélagið Nesnúp, sem heldur utan um lóðir sem VHE framkvæmir á. Nesnúpur, sem skuldar tengdum félögum hundruð milljóna króna, hefur notað söluhagnað á íbúðum til að byggja upp eigið fé úr engu.

Arðgreiðslur út úr Nesnúpi námu rúmlega 50 milljónum króna á tímabilinu 2013 til 2019. Hagnaður félagsins eftir skatta á sama tímabili, sem má að langmestu leyti rekja til sölu á íbúðum, nam 357 milljónum króna. Á sex árum hefur Nesnúpur náð að byggja eiginfjárstöðuna upp í 320 milljónir króna í lok árs 2019 en hún var tvær milljónir árið 2012. – hae, þfh

Breskir fjárfestar með í yfirtöku á Skeljungu

Breskir fjárfestingarsjóðir reiðubúnir að að koma að fjármögnun á fjórðungshlut í Skeljungu. Framkvæmdastjóri Strengs segir mikilvægt að hluthafar gangi í takt. Óvissa um afstöðu hluthafa sem telja verðið vera lágt.

Breskir fjárfestar og fjárfestingarsjóðir munu koma að fjármögnun á yfirtökutilboði sem gert var í Skeljungu í upphafi vikunnar. Samkvæmt heimildum Markaðarins hafa bresku fjárfestarnir þannig skuldbundið sig til að fjármagna allt að fjórðungshlut í félaginu, eða fyrir um liðlega fjóra milljarða króna.

Á mánudag var tilkynnt um að samanlagður eignarhlutur þriggja eignarhaldsfélaga – 365, RES 9 og RPF – í Skeljungu upp á rúmlega 36 prósent hefði verið settur inn í félagið Streng. Við það virkjaðist yfirtökuskýlda en að baki félögunum standa hjónin Jón Ásgeir Jóhannesson og Ingibjörg Pálmadóttir, viðskiptafélagarnir Gunnar Sverrir Harðarson og Þórarinn Sævarsson, eigendur Remax á Íslandi, og hjónin Sigurður Bollason og Nanna Björk Ásgrímsdóttir.

Yfirtökuverðið hljóðar upp á 8,315 krónur á hlut, sem verðmetur Skeljungu á liðlega 16 milljarða, og er það um 6,6 prósentum yfir loka-gengi síðasta viðskiptadags. Til viðbótar við bresku fjárfestana hefur Strengur tryggt sér fjármögnun frá Arion banka og Íslandsbanka, sem eru umsjónaraðilar með yfirtökunni, en samþykki allir hluthafar Skeljungs tilboðið mun Strengur þurfa að greiða tæplega tíu milljarða til að eignast félagið að fullu.

Samkvæmt heimildum Markaðarins er það mat fjárfestahópsins og ráðgjafa þeirra að vilryði sé frá hópi hluthafa, sem séu reiðubúnir að selja bréf sín á þessu gengi, sem ætti að tryggja þeim yfir 50 prósent hlut í Skeljungu. Áform fjárfestanna standa hins vegar til þess að eignast enn stærri hlut, helst að lágmarki um 67 prósent, sem myndi þýða að farið yrði fram á afskráningu félagsins úr Kauphöllinni.

Á meðal hluthafa RES 9 er breska félagið No. 9 Investments en helstu eigendur þessu eru meðal annars synir Don McCarthy, fyrrverandi stjórnarformanns House of Fraser.

Jón Skaftason, framkvæmdastjóri Strengs, segir í samtali við Markaðinn ljóst að rekstur Skeljungs muni taka grundvallarbreytingum á næstu árum. Tækniþróun sé hröð, rafbilum fjölgi á götunum og fyrir

Velta Skeljungs nam rúmlega 51 milljarði króna í fyrra og var hagnaður félagsins á sama tíma um 1.400 milljónir króna. FRÉTTABLAÐIÐ/GVA

16

milljarðar króna er markaðsvirði Skeljungs miðað við gengið í yfirtökutilboðinu.

liggi að stjórnvöld stefni að því að auka hlutdeild endurnýjanlegra orkugjafa á markaðnum. Við slíkar aðstæður sé mikilvægt að bakland félagsins sé sterkt og að hluthafar gangi í takt.

„Verkefni næstu ára hjá Skeljungu er að gera félagið betur í stakk búið til að takast á við miklar breytingar. Félagið mun ekki geta reitt sig á tekjur af bensínsölu á neytendamarkaði til eilífðarnóns. Það þarfað lágmarka áhættu félagsins gagnvart þeim breytingum sem framundan eru og við teljum að við aðstæður sem þessar hafi félagið gott af sterkum kjölfestufjárfestum sem geti brugðist hratt við áskorunum og sameinast um þá vegferð sem fram undan er. Hópurinn er einhuga um þau skref sem nauðsynleg eru í rekstri Skeljungs, og mun lýsa þeirri sýn fyrir hluthöfum félagsins í tilboðsyfirliti sem væntanlegt er innan fjögurra vikna,“ segir Jón.

Mikil óvissa er á þessari stundu

um afstöðu stærstu hluthafa Skeljungs til tilboðsins. Í samtölum Markaðarins við lífeyrissjóði og verðbréfasjóði í eigendahópnum er það skoðun flestra að yfirtökuverðið sé of lágt og því ólíklegt að mikill meirihluti þeirra muni samþykka það að óbreyttu. Það eigi ekki sist við eftir fréttir, sem komu fram skömmu eftir að yfirtökutilboðið var lagt fram, að bóluefni kunni að komast í almenna dreifingu fyrir en vonir stóðu til og hefur aukið mjög bjartsýni fjárfesta á hlutabréfamörkuðum. Gengi hlutabréfa Skeljungs hefur hækkað um 7,3 prósent í vikunni og stóð í 8,37 krónum á hlut við lokun markaða í gær, litlu meira en yfirtökuverðið hljóðar upp á.

Líklegt er talið, samkvæmt heimildum Markaðarins, að einhverjir í hluthafahópi Skeljungs muni óska eftir því við stjórn félagsins að fenginn verði óháður aðili til að framkvæma verðmat á félaginu. Á meðal stærstu hluthafa eru lífeyrissjóðirnir Gildi, Frjálsi og Birta og sjóðir í stýringu Stefns.

Skeljungur er eigandi að olíufélaginu P/F Magn í Færeyjum auk þess að reka meðal annars dagvöruverslanir undir merkjum 10-11 hér á landi. Þá er félagið með þriðjungshlut í Wedo, sem á og rekur vefverslanir á borð við Heimkaup.is, auk þess sem það keypti fjórðungshlut í Braud&Co og Gló fyrr á árinu. hordur@frettabladid.is

MARKAÐURINN

ÚTGÁFUFELAG Torg., Kalkofnsvegur 2, 101 Reykjavík, sími 550 5000

Netfang ritstjorn@markadurinn.is | Sími 550 5051

Ritstjóri Hörður Egiðsson hordur@frettabladid.is

Netfang auglýsingadeildar auglysingar@frettabladid.is Veffang frettabladid.is

Nýttu nóvember vel

Engar þóknarir vegna hlutabréfaviðskipta í netbankanum í nóvember*

arionbanki.is

* M.v. hámark 1 milljón kr. pr. viðskipti og 50 milljóna kr. hámarksveltu á dag.

GEFÐU STARFSFÓLKI UPPLIFUN Í ÖSKJU

SÉRHÖNNUM OG SÉRMERKJUM STARFSMANNAGJAFIR MEÐ UPPLIFUN AÐ ÞÍNU VALI

Hafðu samband og við útbúum persónulega starfsmannagjöf með kveðju frá fyrirtækinu, í þeim verðflokki sem þú óskar.

Haukur starfaði í tíu ár hjá Íslandsbanka þar sem hann var meðal annars forstöðumaður framtaksfjárfestinga og forstöðumaður greiningar og stefnumótunar á viðskiptabankasviði. FRÉTTABLAÐ-ÍD/SIGTRYGGUR ARI

Nýbankinn indó tekur á sig mynd

Fjártæknifyrirtækið indó er nálægt því að fá viðskiptabankaleyfi. Helstu samningar frágengnir og klára fjármögnun upp á hátt í 500 milljónir króna á næstu vikum. Yfirmenn hjá bandaríska fjárfestingasjóðnum AngelList komu nýlega inn í hluthafahópinn.

Þorsteinn Friðrik Halldórsson
tfh@frettabladid.is

Hugmyndin er að innlánín séu 100 prósent örugg og ávallt fullkomlega aðgengileg og þess vegna mun bankinn ekki endurlána fjármuni innstæðueigenda í áhættusöm verkefni. Okkur finnst fullkomlega sjálfsgaet að viðskiptavinir geti fengið svar við spurningunni: „Hvar er peningurinn minn?“ segir Haukur Skúlason, annar af tveimur stofnendum nýbankans og fjártækni-fyrirtækisins indó.

Áform indó miða að því að bjóða upp á veltureikninga tengda við debetkort og verður þjónustan alfarið í snjallsímaforriti. Ólíkt hefðbundinni bankastarfsemi verða innstæður viðskiptavina indó ekki lánaðar út, nema til ríkisins. Þannig verða öll innlán hjá indó lögð inn á reikning hjá Seðlabankanum eða þau fjárfest í ríkisskuldabréfum.

„Þegar kemur að okkar almennu neyslu, þá erum við meðvitúð um áhrif okkar sem neytendur. Viðskiptavinir vilja vita hvaðan vörur koma, úr hverju þær eru og svo framvegis svo þeir geti stýrt neyslu sinni til samræmis við sín eigin gildi. Við viljum ekki kaupa fatnað sem framleiddur er í þrælakistum eða matvæli sem hafa verið ræktuð með umhverfisspillandi hætti. Við gerum kröfu á þá sem selja vörur og þjónustu um að veita okkur upplýsingar, annars færur við okkar viðskipti annað. Af hverju ætti bankastarfsemi að vera öðruvísi?“ spyr Haukur.

Nýbankinn hefur gengið frá öllum samningum sem þarf til að koma starfsemi inni á laggirnar. Til að mynda er búið að gera útgáfusamning vegna debetkorta við VISA, samning um kortaumsýslu við finnska fyrirtækið Enfuze og íslenska sprotafyrirtækið Lucinity mun sjá um varnir gegn peninga-

Ýmsir spekingar höfðu rangt fyrir sér

Spurður hvort dýrt sé að fá viðskiptabankaleyfi leggur Haukur áherslu á að leyfið sé ekki í höfn fyrir en það er í höfn. Fyrirtækið hafi þó átt í góðu samstarfi við Fjármálaeftirlit Seðlabankans og sé ánægt með gang mála.

„Hvort ferlið sé dýrt er líklega afstætt, vegna þess að þegar við Tryggvi [Björn Davíðsson] byrjuðum þetta verkefni voru alls konar spekingar sem sögðu að þetta kostaði fleiri milljarða og væri hreinlega ekki hægt. En við höfum safnað tæpum 200 milljónum króna frá stofnun, eigum nægt rekstrarfé eftir til næstu missera og erum samt komin langt með að uppfylla skilyrði fyrir starfsleyfi. Það gefur til kynna að þetta þurfi ekki að vera jafn kostnaðarsamt og margir halda. Fólk þarf

einfaldlega að vera skipulagt og hafa einbeitta og skýra sýn á það sem það er að gera og umfram allt að hafa frábært teymi í verkefni.

Lágmarkskrafa um eigið fé fyrir viðskiptabanka er 1 til 4 milljónir evra, eftir því hvers eðlis starfsleyfið er, en það er ekki beinn kostnaður í sjálfu sér heldur er það krafa um ákveðið lágmarks eigið fé. Kostnaðurinn við stofnun indó hefur að mestu legið í launakostnaði og kostnaði við samþættingu kerfa, auk þróunar okkar eigin kerfa. Það gefur augaleið að kostnaður getur verið töluverður ef vegferðin dregst á langinn eða ef sýnin er ekki skýr strax í upphafi, en við höfum verið lánsöm með hversu vel þetta hefur í raun gengið.“

þvætti. Þá er samþætting á kerfum indó við grunnkerfi Reiknistofnu bankanna langt komin.

„Allt sem þarf að ganga frá til að fá leyfi Fjármálaeftirlits Seðlabanka Íslands fyrir starfsemi er að mestu leyti frágengið. Það sem er útstandandi snýr fyrst og fremst að fjármögnun og endanlegri skipulagningu félagsins sem við munum á næstu vikum ljúka og þar með uppfylla öll skilyrði laga sem um starfsemi gilda,“ segir Haukur.

Nýlega gekk indó frá fjármögnun upp á rúmlega 70 milljónir króna en hún skiptist þannig að rúmlega 40 milljóna króna var aflað með hlutfjárukningu og rúmlega 30 milljóna með útgáfu breytanlegs skuldabréfs til Nýsköpunarsjóðs atvinnulífsins.

Einn af þeim sem komu nýir inn í hluthafahópinn í síðustu fjármögnunarmferð var Kevin Laws, einn framkvæmdastjóra bandaríska fjárfestingasjóðsins AngelList, sem var með meira en 300 milljarða króna í stýringu á síðasta ári. Laws flutti tímabundið til Íslands með

fjölskyldu sína í vor til þess að leita að eðlilegu lífi í heimsfaraldrinum.

„Leiðir okkar lágu saman og honum leist mjög vel á það sem við erum að gera. Hann og fleiri innan AngelList ákváðu að slá til og fjárfesta persónulega í indó og í framhaldinu verður skoðað hvort AngelList mun taka þátt í stærri fjármögnunarmferðum okkar. Við erum mjög stolt af því að hann hafi svo mikla trú á indó og okkar vegferð að hann hafi ákveðið að koma með sína eigin fjármuni að borðinu, og ekki síður að hann hafi mælt með fjárfestingunni við kollega sína.“

Haukur segir að indó stefni á að ganga frá 4-500 milljóna króna fjármögnun til þess að uppfylla öll skilyrði Fjármálaeftirlits Seðlabanka Íslands fyrir starfsemi. „Við höfum meðal annars verið að tala við AngelList, fjársterka einstaklinga í Kísildalnum í Bandaríkjunum sem fjárfesta í nýsköpunarfyrirtækjum og fjárfestingasjóði í Evrópu sem horfa til fjártækni-fyrirtækja og skilja þann geira vel.

Með hnitmiðuðum og gegnsæjum rekstri er hægt að halda rekstrarkostnaði í brotabroti af því sem samkeppnisaðilar okkar standa frammi fyrir.

Haukur Skúlason, stofnandi indó

Að auki höfum við rætt við aðila innanlands um hugsanlega þátttöku þeirra í þessari umferð,“ segir Haukur.

„Þetta eru samtöl sem hafa verið í gangi frá því í sumar og við höfum verið vandfýsin á hverja við viljum fá um borð. Við viljum hafa samheldinn hluthafahóp sem deilir þeirri sýn sem við höfum. Þetta mun klárast á næstu vikum.“

Smæðin mikill kostur

Báðir stofnendur indó hafa starfað á fjármálamarkaði um langt skeið. Haukur starfaði í tíu ár hjá Íslandsbanka, þar sem hann var meðal annars forstöðumaður framtaksfjárfestinga og forstöðumaður greiningar og stefnumótunar á viðskiptabankasviði. Tryggvi Björn Davíðsson var framkvæmdastjóri markaða hjá Íslandsbanka á árunum 2011 til 2017, en fyrir það starfaði hann hjá Barclays Capital í London við að byggja upp skuldabréfafjárfestingar breska bankans.

Haukur og Tryggvi hófu undirbúning að stofnun indó haustið 2018, en þá stóðu stýrivextir Seðlabankans í 4,5 prósentum. Síðan þá hafa vextir lækkað niður í eitt prósent. Aðspurður hvort lágvaxtaumhverfið hafi kráfast endurskoðunar á viðskiptalíkaninu segir Haukur svo ekki vera.

„Við erum mjög meðvitúð um hvernig vaxtastigið hefur þróast og höfum unnið ótulllega að því frá byrjun að byggja reksturinn upp með þeim hætti að breytingar á vöxtum Seðlabankans hafi eins litil áhrif og kostur er, enda þarf að huga að stöðugleika viðskipta-

líkansins frá upphafi. Lágvaxtaumhverfið er vissulega krefjandi en við erum með skýrar áherslur og ákveðnar nýjungar og sjáum fram á að geta farið vel af stað í umhverfinu eins og það er í dag og tekist á við breytingar á því á næstu misserum. Með hnitmiðuðum og gegnsæjum rekstri er hægt að halda rekstrarkostnaði í brotabroti af því sem samkeppnisaðilar okkar standa frammi fyrir,“ segir Haukur.

„Kosturinn við það að vera með lítið, en frábært, teymi, er að við stöndum vel að vígi þegar kemur að sveiflum í ytra umhverfinu.“

Markaðsmál eru þungamiðja

Gréta María Grétarsdóttir, fyrrverandi framkvæmdastjóri Krónunnar, gekk nýlega til liðs við indó sem ráðgjafi á sviði stefnumótunar viðskiptavina. Aðspurður segir Haukur að Gréta hafi margt fram að færa í uppbyggingu indó.

„Gréta kemur inn með þrjú lykilþætti til indó. Í fyrsta lagi er hún frábær markaðsmanneskja sem skilur hvernig markaðsmál og viðskiptavinanálgun virkar. Í öðru lagi – og þetta skiptir okkur miklu máli – hefur hún skýra sýn á samfélagslega ábyrgð og slær ekki af þeim kröfum sem hún gerir. Það rímar vel við okkar áherslur enda ætlum við að vera yfirmata gegnsæ og hrein skilin í öllu því sem við gerum. Í þriðja lagi hefur hún þekkingu úr fjármálaheiminum eftir að hafa unnið í Arion banka og Seðlabankanum og var því fljót að setja sig inn í verkefnið.“

Þið ætlid í samkeppni við rötgróin vörumerki á fjármálamarkaði. Markaðsmálin hljóta að vera mikilvæg ef það á að heppnast, ekki satt?

„Jú, algjörlega. Markaðsmálin, það er að segja hvernig við komum skilabodunum á markaðinn og fáum almenning í lið með okkur, verða þungamiðjan í rekstrinum ásamt nýjustu lausnum á sviði tæknimála, þar höfum við algera snillinga innanborðs sem gera upplifun viðskiptavina í appinu algerlega einstaka á heimsvísu.“

Framlag okkar

Framlag PwC felst í því að finna lausnir við aðsteðjandi áskorunum og byggja upp traust í samfélaginu.

Þetta er okkar leiðarljós í samskiptum og viðskiptum.

PwC | Sími 550 5300 | www.pwc.is

PwC á Íslandi er framsækið og traust fyrirtæki sem veitir sérfræðipjónustu á sviði fyrirtækja- skatta- og lögfræðiráðgjafar, endurskoðunar og reikningsskila. Fyrirtækið er íslenskt og er hluti af alþjóðlegu neti sjálfstæðra fyrirtækja sem aðstoðar viðskiptavinum sínum við að auka verðmæti, stjórna áhættu og bæta árangur sinn.

Reykjavík | Akureyri | Reykjanesbær | Húsavík | Selfoss | Hvolsvöllur | Vestmannaeyjar

Laun á Íslandi hækkuðu um 6,4 prósent milli ára í ágúst samkvæmt launavísitölu. Til samanburðar hljóða nýir kjarasamningar í Svíþjóð upp á 5,4 prósent launahækkun fram til ársins 2023. FRÉTTABLAÐIÐ

Nafnlaunahækkunar ofan í lægðina

Launakostnaður sem hlutfall af vergri landsframleiðslu verður á sömu slóðum á næsta ári og árið 2007. Hagfræðingur segir miklar launahækkunar nú líklegar til að festa atvinnuleysi í sessi. Fyrirverandi formaður BSRB vill að atvinnurekendur horfi í eigin barm.

Þóroddur Gunnarsson
thg@frettabladid.is

Launakostnaður á Íslandi sem hlutfall af landsframleiðslu mun að óbreyttu nálgast 70 prósent á árinu 2021. Um er að ræða hæsta gildið frá árinu 2007. Það sem er ólíkt nú er sú staðreynd að íslenska hagkerfið mun að öllum líkindum vera í eða að stíga upp úr, djúpstæðri kreppu á næsta ári, á meðan mikill hagvöxtur hafði verið á Íslandi í aðdraganda ársins 2007. Launaskrið nú er vegna Lífskjarsam-

ingsins sem felur í sér tölverðar taxtahækkunar á árunum 2019 til 2022.

Við undirritun Lífskjarsamningsins var gert ráð fyrir samhlöðum 10,2 prósent hagvexti á árunum 2019 til 2022, sökum heimsfaraldursins hafa allar hagspár tekið miklum breytingum og benda nú flestar til þess að íslenska hagkerfið muni ekkert vaxa á samningstímabilinu sem um ræðir. Af þessu tilefni vildu Samtök atvinnulífsins taka upp Lífskjarsamninginn í lok september síðastliðins, en fyrir tilstuðlan stjórnvalda tókst að afstýra því með tímabundinni lækkun tryggingagjalds og öðrum aðgerðum til

Slíkar hækkunar leiða einfaldlega af sér rýrnun á kaupmætti allra landsmanna.

Finnur Oddsson,
forstjóri Haga

aðstoðar fyrirtækjum í landinu. Eftir hrun fjármálakerfis heimsins árið 2008 lækkuðu laun

á Ísland hratt samfara mikilli verðbólgu og hlutfall launa af vergri landsframleiðslu náði sínu lægsta gildi, lítið nokkra áratugi aftur í tímann. Frá árinu 2009 hefur svo átt sér stað eitt lengsta skeið launaskriðs á Íslandi og sér ekki fyrir endann á því. Að minnsta kosti ekki á meðan Lífskjarsamningurinn er í gildi og þær hækkunar sem samningurinn mælir fyrir um ná fram að ganga.

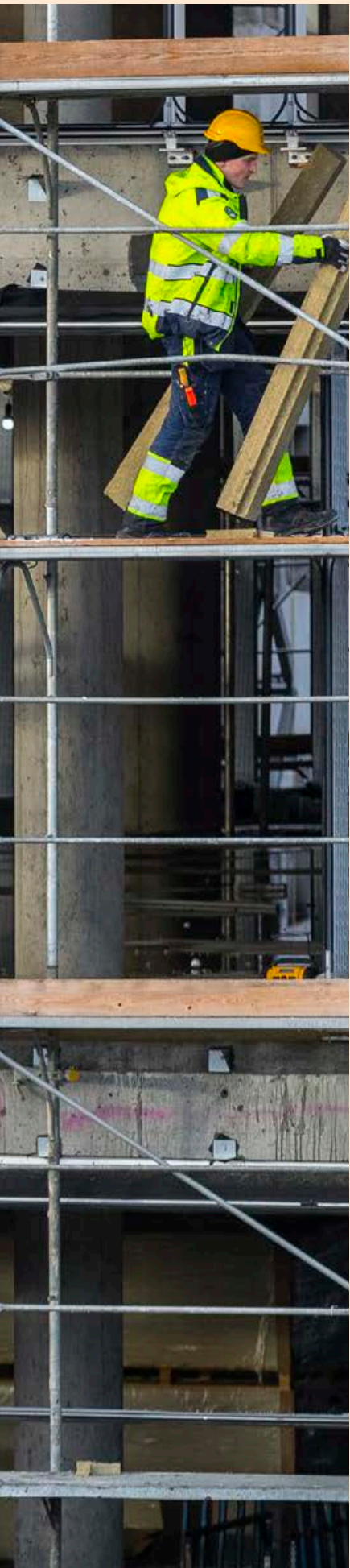
Þrátt fyrir að þegar hafi byrjað að hægja á íslenska hagkerfinu haustið 2019 hafa launahækkunar haldið áfram. Þannig kemur fram í nýjustu fundargerð peningastefnufndar Seðlabanka Íslands að í ágúst síðastliðnum hafi launa-

Þessar miklu taxtahækkunar grafa undan getu vinnu- markaðarins til að búa fljótt til þau störf aftur sem hafa tapast á síðustu mánuðum.

Jón Bjarki Bentsson,
aðalhogfræðingur Íslandsbanka

vísitala Hagstofunnar hækkað um 6,4 prósent milli ára, eða um 3,5 prósent að raunvirði. Þá aukningu

Hagvaxtarspá á Norðurlöndunum

	2020	2021	2022
Ísland	-7,10%	3,40%	3,40%
Danmörk	-4,20%	4,30%	3,50%
Svíþjóð	-3,10%	2,70%	4,40%
Noregur	-1,90%	3%	3,50%
Finnland	-4%	2,80%	2,50%

HEIMILD: SEÐLABANKI ÍSLANDS, SEB

vinnu: „Þessar miklu taxtahækkningar grafa undan getu vinnuáætlunar til að búa fljótt til þau störf aftur sem hafa tapast á síðustu mánuðum. Meiri taxtahækkningar koma svo hratt inn núna. Það var hækkun í aprílbyrjun á þessu ári og svo kemur önnur strax núna í janúar. Það hefur verið hjálplegt að seinka þessum hækkunum eða dreifa úr þeim yfir lengri tíma, enda koma þær á allra versta tíma nú þegar við erum nánast í botni djúprar kreppu.“ segir Jón Bjarki.

Hann nefnir líka að gengislækkun krónunnar verði einna helst til verðbólguþrýstings til skemmri tíma, en hækkandi launakostnaður muni einnig hafa sitt að segja. „Það þarf þó að líða aðeins lengri tími áður en við bitum alveg úr nálinni með þessari miklu nafnlaunahækkun. Allt frá þjóðarsáttinni fram á miðjan síðasta áratug var samstaða um það á vinnumarkaði að stuðla að kaupmáttaraukningu við gerð kjarasamninga. Hins vegar hefur ný forysta verkalyðshreyfingarinnar gert þá áherslubreytingu síðastliðin tvö ár að sækja fast miklar nafnlaunahækkningar. Það er auðvitað pólitískt viðfangsefni hvernig launadreifingu á að vera háttad í samfélaginu. Hins vegar hefur það sýnt sig aftur og aftur, bæði hérlandis og erlendis, að miklar nafnlaunahækkningar án samsvarandi framleiðniaukningar skila ekki varanlegri kaupmáttaraukningu. Reyntan af verðbólguþrýstingum fyrri áratuga, þar sem veikari króna og mikil verðbólga átu upp launahækkunir jafnóðum, er til marks um það.“ segir Jón Bjarki.

Finnur Oddsson, forstjóri Haga, sem reka meðal annars fjölda dagvöruverslana hér á landi, tekur í svipadán streng. „Það dylst engum að laun hafa hækkad mest af öllum kostnaðarliðum í verslun og að gefinni óbreyttri álagningu koma þessar launahækkningar niður á öllum rekstri. Við þessu bregðumst við með því að leggja aukna áherslu á hagræði, til að uppfylla markmið okkar til viðskiptavina um hagkvæmni og úrval og að færa þeim meira fyrir minna.“

„Með aukinni sjálfvirkni hefur okkur tekist að ná ákveðnu rekstrarhagræði og að auki er nú, að minnsta kosti tímabundið, nokkur aukning í umsvifum verslunar á Íslandi vegna COVID-19, sem einnig hefur hjálpað. Það breytir þó ekki þeirri staðreynd að til lengri tíma er takmörkuð innstaða fyrir launahækkunum umfram framleiðniaukningu í hagkerfinu. Slíkar hækkningar leiða einfaldlega af sér rýrnun á kaupmætti allra landsmanna.“ segir hann.

Erfitt að mæla vanliðan

Yngvi Harðarson, hagfræðingur hjá greiningarfyrirtækinu Analytica, segir að hraðar nafnlaunahækkningar muni að öllum líkindum bitna á atvinnustigi á Íslandi. „Þessar miklu launahækkningar gætu knúið fyrirtæki til að hækka verð. Analytica gefur mánaðarlega út svokallaðan leiðandi hagvísir sem gefur vísbendingar um efnahagsþróun næstu sex

má nánast eingöngu rekja til kjarasamningsbundinna hækkana.

Í samanburði við nágrannalöndin er um að ræða hraðar launahækkningar. Stórir kjarasamningar voru undirritaðir á sænskum vinnumarkaði í byrjun þessa mánaðar, en þar var samið um 5,4 prósentu hækkun fram til ársins 2023. Samningar höfðu verið lausir frá því í mars á þessu ári, en þá var viðræðum frestað vegna heimsfaraldursins. Árlegar taxtahækkningar samkvæmt þessum nýju samningum verða 1,8 prósent á ári, en efnahagshorfur í Svíþjóð eru engu að síður töluvert sterkari en á Íslandi á tímabilinu sem um ræðir.

Hætta á tvískiptum vinnumarkaði

Jón Bjarki Bentsson, aðalhaf fræðingur Íslandsbanka, segir að miklar nafnlaunahækkningar samfara auknu atvinnuleysi auki líkurnar á tvískiptum vinnumarkaði. Meira atvinnuleysi en Íslendingar eigi að venjast geti þannig fest sig í sessi, sökum þess hversu mikið dýrara það er orðið að ráða fólk til

Höggjó á íslenska hagkerfið er hið þyngsta meðal Norðurlandanna

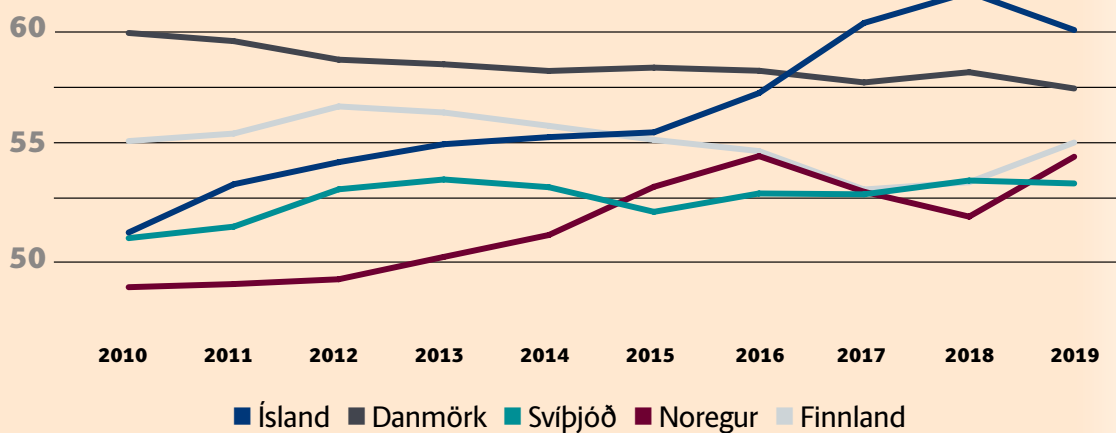
Hröð uppbygging ferðaþjónustu á Íslandi síðastliðin áratug gerði það að verkum að ferðaþjónusta varð stór hluti af hagkerfinu. Raunar var hlutfall ferðaþjónustu af vergri landsframléiðslu á Íslandi einna hæst hér í Evrópu og aðeins lönd á borð við Spán og Grikkland samanburðarhæf í þeim efnum. Ísland kemur því töluvert verr út úr núverandi efnahagskreppu en hin Norðurlöndin. Samdráttur íslenska hagkerfisins verður

töluvert meiri en hinna Norðurlandanna. Viðsýrna íslenska hagkerfisins verður hins vegar ekkert endilega kröftugri en nágrannalöndanna þrátt fyrir þyngra högg á árinu 2020, enda eru allar líkur á því að ferðaþjónusta fari hægt af stað á næsta ári, hérlandis sem annars staðar.

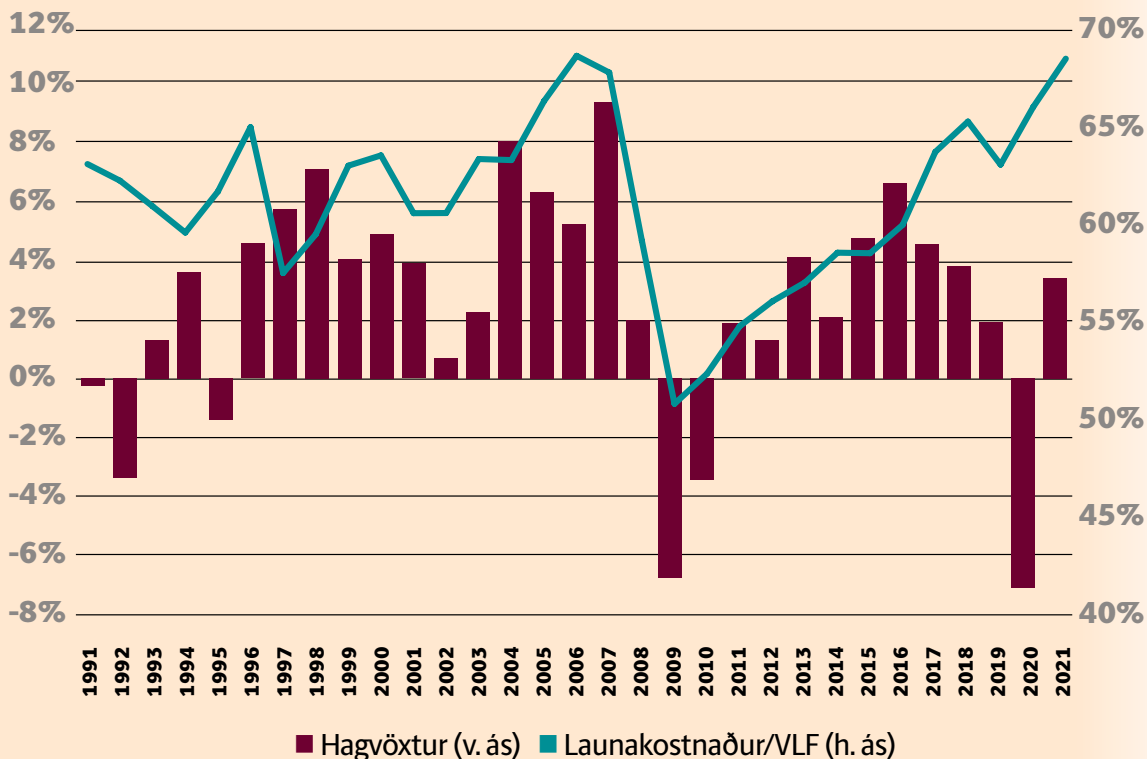
Seðlabanki Íslands spáir því að einkaneysla muni dragast saman um 5,8 prósent á árinu 2020. Áður hafði bankinn spáð meiri samdrætti einkaneyslu,

eða yfir 7 prósentum. Samdráttur einkaneyslu á Íslandi er þó nokkuð meiri en á hinum Norðurlöndunum, að Noregi fráþöldum. Samkvæmt nýrri hagspá sænska bankans SEB verður samdráttur einkaneyslu í Svíþjóð á þessu ári um 3,5 prósent. Samdrætti einkaneyslu í Noregi spáir sænski bankinn 7,9 prósentum á þessu ári. Samdrætti einkaneyslu í Danmörku er spáð 4,4 prósentum og 4,6 prósentum í Finnlandi.

Launakostnaður sem hlutfall af vergum þáttatekjum 2010-2019

Launakostnaður sem hlutfall af VLF

Viðskiptaráð og Samtök atvinnulífsins ættu að líta inn á við og skoða hvort hnika mætti til fjármunum hins silklædda hluta þjóðfélagsins til að hafa stjórn á launakostnaði fyrirtækja í landinu.

Ögmundur Jónasson, fyrrverandi formaður BSRB

mánaða. Í október síðastliðnum náði hagvísirinn sínu lægsta gildi frá árinu 2009. „Mér sýnist þetta stefna enn neðar í nóvember. En ég held að mörgum líði andlega verr núna en árið 2009 – það er erfitt að mæla óttann við alvarleg veikindi og setja inn í hagfræðilikön.“ segir Yngvi.

Ekki sama staða uppi og 1990

Ögmundur Jónasson, fyrrverandi þingmaður og ráðherra, var formaður Bandalags starfsmanna ríkis og bæja þegar þjóðarsáttarsamningarnir voru undirritaðir árið 1990. Ögmundur segir að ekki sé tímabært að kveða upp um hvort þáverandi stöðu á vinnumarkaði megi líkja við þá sem nú er uppi, þar sem margir óttast gamalkunna víxlverkan kauplags og verðlags. „Þessi mál þurfa að skoðast í ljósi langtímaþróunar. Við verðum að forðast alhæfingar í þessum efnum, sérstaklega nú í miðjum storminum. Ég er hins vegar ekki gagnrýninn á þessar hækkunir sem eru nú á döfinni, alls ekki. Árið 1989 var 30 prósent verðbólga og samningsaðilar á vinnumarkaði ákváðu þá í sameiningu að kveða hana niður. Það tókst. Eftir það var þess ekki lengi að biða að stjórnsvaldin og ráðandi öfl vildu nýta sér sáttina til að þröngva upp á okkur kerfisbreytingum sem hefðu komið

illa niður á láglaunahópum og þá vildum við segja okkur frá samkomulaginu.“ segir hann.

Aðspurður hvort hann telji að hækkandi launakostnaður muni draga úr getu fyrirtækja til að skapa aftur þau störf sem tapast hafa á síðastliðnum mánuðum, segir hann að hrun ferðaþjónustu hefði alltaf orðið erfitt viðfangs á vinnumarkaði og launahækkunir skipti þar ekki mestu máli. „Laun verða að duga til framfærslu. Svo má ekki gleyma að lágtekjuhópar eru líka neytendur.“

Efsá hluti þjóðarinnar er dæmdur til fjárhagslegrar útleifar þá tekur hann ekki þátt í hagkerfinu – það kemur niður á öllu þjóðfélaginu. Mér finnst heldur að Viðskiptaráð og Samtök atvinnulífsins ættu að líta inn á við og skoða hvort hnika mætti til fjármunum hins silklædda hluta þjóðfélagsins til að hafa stjórn á launakostnaði fyrirtækja í landinu.“ segir Ögmundur.

ÖGMUNDUR JÓNASSON, FYRRVERANDI FORMAÐUR BSRB

OECD leggur til verulegar breytingar

Bæta má verðmætasköpun um 30 milljarða króna með bættu samkeppnisumhverfi í ferðaþjónustu og byggingariðnaði að mati OECD. Ráðherra segir að breyttur veruleiki vegna COVID-19 geri það enn brýnna að hrinda hugmyndum OECD í framkvæmd.

Helgi Vífill
Júliússon
helgivi@frettabladid.is

Efnahags- og framfarastofnunin (OECD) telur að auka megi hagvöxt á Íslandi um eitt prósent ef tillögur stofnunarinnar um bætt samkeppnisumhverfi í ferðaþjónustu og byggingariðnaði ná fram að ganga. Þetta kemur fram í nýrri skýrslu sem Þórdís Kolbrún R. Gylfadóttir, ferðamála-, iðnaðar- og nýsköpunarráðherra, óskaði eftir.

Þórdís Kolbrún segir að ef það tákist væri verið að auka verðmætasköpun um 30 milljarða króna á ári. „Við höfum lokað á mikinn efnahagslegan ábata með því að snúa atvinnulífinu of þröngan stakk og gera því erfitt fyrir. Það er til mikils að vinna að bæta starfsumhverfið.“

Hún segir að það sé hlutverk stjórnvalda að skapa eins frjóan jarðveg til verðmætasköpunar og kostur sé á. „Við erum öll sammála um mikilvægi þess að auka samkeppnishæfni Íslands. OECD leggur fram fjölda tillaga um hvað mætti betur fara. Nú þarf að hefja samtal um það hvernig bæta megi starfsumhverfið á Íslandi.“

Greining OECD leiddi í ljós að það eru 676 mögulegar samkeppnishindranir í regluverkinu og lagðar eru fram 438 tillögur til úrbóta.

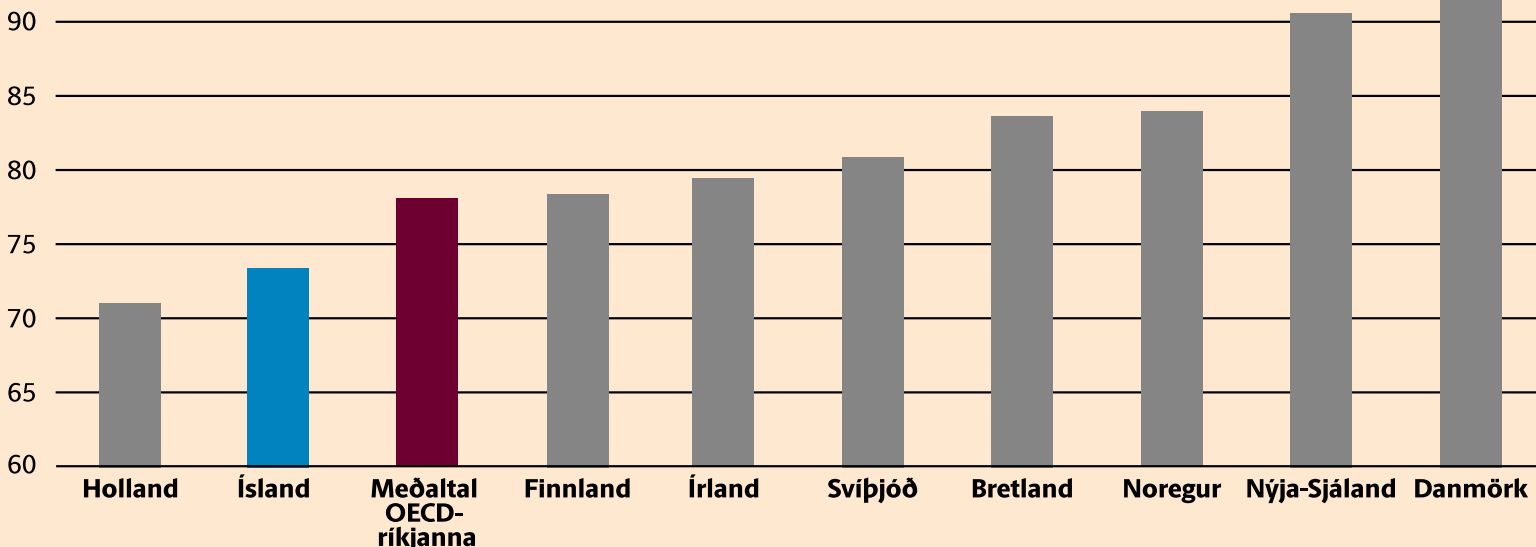
Fram kemur í skýrslunni að byggingariðnaður búi við mestar hömlur af öllum OECD-ríkjunum. Sömuleiðis sé fjöldi lögverndaðra starfsgreina og starfa umtalsvert hærri hér á landi miðað við önnur Evrópulönd. Miklar aðgangshindranir séu til staðar á mörkuðum fyrir hvers kyns starfsemi sem krefst aðkomu fjölda löggildra fagaðila.

Þórdís Kolbrún segir að aðstæður í þjóðfélaginu hafi verið með öðrum hætti þegar ákveðið var að fá OECD til að gera úttekt á regluverki byggingariðnaðar og ferðaþjónustu á vormánuðum í fyrra. COVID-19 hafði ekki látið á sér kræla en nú hafi veiran mikil áhrif á þjóðlífið. „Breyttur veruleiki hefur gert það að verkum að enn brýnna er að hrinda mörgum af tillögnum í framkvæmd.“

Hún vonast til að skýrslan marki upphaf að breyttri hugsun við regluasetningu á Íslandi. „Skýrslan þarf að vera áminning um að við megum ekki reisa óþarfa hindranir fyrir atvinnulífið. Það mun koma í bakið á okkur. Við eigum ekki að þurfa að fara á nokkra ára fresti í samskonar úttekt til að hreinsa hindranir sem standa í vegi fyrir samkeppnishæfni Íslands.“

Byggingarleyfi erfið viðureignar á Íslandi

Vísitala um hve auðvelt er að afla byggingarleyfa

Stenst ekki tímans tönn

Þórdís Kolbrún segist vera sammála OECD um að endurskoða þurfi lög um lögverndun starfsheita án þess að dregið verði út gæðum veittrar þjónustu. „Ráðherra hefur heimild til að setja reglur um lögverndun starfsheita án þess að bera það undir Alþingi. Það stenst ekki tímans tönn.“

OECD leggur meðal annars til að taka til skoðunar að afnema

löggildingu bakara og ljósmyndara.

Auk þess að dregið verði úr reglubyrði fyrir smíði, rafvirkja, pípara, byggingarstjóra, löggilta hönnuði, fasteignasala, arkitekta og verkfræðinga.

Fram kemur í skýrslunni að of yfirgripsmikil lögverndun geti haft í för með sér hærra verð til neytenda, lægri framleiðni og færri störf.

Að sögn Þórdísar Kolbrúnar var ákveðið að rýna í ferðaþjónusta og byggingarstarfsemi meðal annars vegna þess að sú starfsemi er minna ákvörðuð af samræmdum ESB-reglum en margar aðrar greinar. „Það er á forræði íslenskra stjórnvalda að breyta starfsumhverfi atvinnugreinanna og það þótti mér skipta máli,“ segir Þórdís Kolbrún.

Byggingarstarfsemi býr við mun þyngra regluverk en ferðaþjónusta. „Ferðaþjónusta er ung atvinnugrein á Íslandi. Við þurfum að gæta þess að leggja ekki óþarfa hindranir í regluverkið,“ segir hún.

Þórdís Kolbrún segir að oft hafi sprottið upp umræða um að byggingarkostnaður væri hár á Íslandi.

„Ég vildi vita hvað olli og í ljós kom að við getum gert ýmislegt til að lækka þann kostnað án þess að draga úr gæðum og öryggi. Hluti af tillögum OECD lúta að sveitarstjórnarstiginu og sumar vikja að Reykjavíkurborg sérstaklega,“ segir hún.

Fram kemur í skýrslu OECD að ýmsar opinberar kröfur sem gerðar

Skýrslan þarf að vera áminning um að við megum ekki reisa óþarfa hindranir fyrir atvinnulífið.

Þórdís Kolbrún R. Gylfadóttir, ráðherra

séu til nýbygginga auki verulega byggingarkostnað, svo sem gatnagerðargjald og kröfur um fjölda bílastæða. Þá sé regluverk um úthlutun lóða óljóst og feli í sér óþarfa hömlur.

Skýrsluhöfundar segja að flókið og tímafrekt sé að afla byggingarleyfa hérlandis. Það sé til þess fallið að hækka byggingarkostnað óþarflega mikið. Þá geri nógildandi

Keflavíkurflugvöllur illa rekinn

Keflavíkurflugvöllur er einn óhagkvæmasti og dýrasti flugvöllur í Evrópu. Jafnvel í samanburði við flugvelli af sömu stærð sem taka á móti svipuðum fjölda farþega og starfræktir eru við sambærilegar veðurfarsaðstæður, segir í skýrslu OECD.

Auk þess er rekstur Isavia, sem annast rekstur allra flugvalla landsins, sá óhagkvæmasti í samanburði við rekstur allra annarra flugrekstraraðila í Evrópu. Isavia er opinbert hlutfélag í eigu ríkisins.

Í skýrslunni segir að líkur séu á

að nógildandi regluverk og fyrirkomulag eignarhalds flugvalla á Íslandi kunni að stuðla að lökum rekstri. Þannig setur það Isavia engar skorður varðandi verðlagningu á flugvallarþjónustu á Íslandi, sem á endanum komi niður á neytendum.

Lagt er til að leita leiða til að auka samkeppnishæfni Keflavíkurflugvallar. Mögulegar leiðir gætu til dæmis verið breytt skipan eignarhalds eða reksturs með útboði á rekstri Keflavíkurflugvallar, eða aðskildu útboði fyrir rekstur innanlandsflugvalla.

regluverk ekki greinarmun á eðli framkvæmda þannig að sömu skilyrði gilda um öflun byggingarleyfa fyrir allar tegundir mannvirkja. Þá sé tilkynningarskylda um minniháttar framkvæmdir sem ekki séu háðar byggingarleyfi íþyngjandi. Auk þess séu nógildandi ákvæði er varða kröfur um algilda hönnun hamlandi. Tilgangur ákvæðanna sé að tryggja aðgengi allra og lágmarksútbúnað, en útfærsla þeirra sé með þeim hætti að þau veiti takmarkað svigrúm til nýskapandi lausna.

Í skýrslunni kemur fram að innleiðing reglugerðar ESB um byggingarvörur með lögum hafi verið með víðtækari hætti en nauðsynlegt sé. Lögin séu því meira íþyngjandi en skuldbindingar Íslands samkvæmt EES-samningnum kveði á um.

Niðurgreiðslur á flutningskostnaði vegna byggingarframkvæmda

séu sömuleiðis til þess fallnar að draga úr samkeppni. Þá sé kveðið á um ýmsar skráningar, skoðanir og leyfi fyrir margvíslegum búnaði til mannvirkjagerðar og ekki virðist í öllum tilvikum ástæða til svo umfangsmikils eftirlits.

Í skýrslunni kemur fram að óþarfa reglubyrði einkenni nokkuð regluverk ferðatengdrar þjónustu. Fyrirkomulag leyfismála sé flókið og í nokkrum tilfellum sé nauðsynlegt að vera með mörg leyfi fyrir tiltekna starfsemi.

Jafnframt séu takmörk á erlendri fjárfestingu í ferðaþjónustu tengdri sjóstangaveiðum. Grundvöllur sé fyrir endurskoðun á fyrirkomulagi leyfa fyrir atvinnustarfsemi í þjóðgördum þannig að regluverkið örvi betur samkeppni. Auk þess er bent á að skilyrði um fasta starfsstöð og starfsábyrgðartryggingar bilaleiga feli í sér óþarfa reglubyrði.

Meta Ölmú á 11 milljarða

Fjárfestar meta virði leigufélagsins Ölmú, sem áður hét Almenna leigufélagið, á liðlega 11 milljarða króna ef marka má viðskipti sem hafa verið að undanförunu með bréfi féluginu. Þannig hafa sjóðfélagar fagfjárfestastjóðs í rekstri GAMMA, sem er eigandi Ölmú, selt í sjóðnum á gengi sem nemur um 0,85 til 0,9 miðað við bókfært eigið fé, samkvæmt heimildum Markaðarins, en það var um 12,4 milljarðar króna um mitt þetta ár.

Leigufélagið var sett í formlegt söluferli í október, eins og greint var frá í Markaðinum, en það er Kvika banki sem hefur umsjón með ferlinu. Á annan tug fjárfesta hafa sýnt félaginu áhuga frá því að söluferlið hófst, meðal annars erlendir aðilar, en frestur til að skila inn skuldbindandi

1.200

er fjöldi íbúða í eigu Ölmú

tilboði er í lok þessa mánaðar.

Heildareignir Ölmú, næststærsta leigufélag landsins með um 1.200 íbúðir, námu um 46,6 milljörðum um mitt þetta ár. Rekstrartekjur voru 1.335 milljónir á tímabilinu og drógust saman um 146 milljónir.

Upphaflega stóð til að skrá Ölmú á markað en horfið var frá þeim áformum í fyrra en reksturinn hafði þá verið undir væntingum og aðstæður á mörkuðum ekki fýsilegar. Stefnt er að því að slíta sjóðnum sem heldur um Ölmú á næsta ári. – hae

Arion glímir við gnægð fjármagns

Grunnrekstur Arion banka er á mikilli siglingu og var litlillega sterkari á þriðja ársfjórðungi en greinandi Jakobsson Capital reiknaði með. Þetta kemur fram í verðmatsgreiningu á Arion banka en verðmatið hljóðar upp á 102 krónur á hlut sem er rétt tæplega 16 prósentum yfir núverandi markaðsgengi.

Afkoma af áframhaldandi starfsemi bankans, það er grunnrekstri, var 4.961 milljón króna og jókst um 31 prósent milli ára. Spár greinenda höfðu gert ráð fyrir, að meðaltali, að afkoma bankans af grunnrekstri yrði 3.218 milljónir.

Greinandi Jakobsson Capital bendir á að Arion banki glími við gnægð af fjármagni. Eiginfjárlutfall Arion reiknað á áhættugrunni

Markaðsvirði Arion er 153 milljarðar.

er 27,6 prósent en krafa Seðlabankans er að eiginfjárlutfallið sé 18,4 prósent.

„Tæknilega þýðir það að bankinn er með 65 milljarða króna í umfram eigið fé. Væntanlega væri það þó ekki skynsamleg ráðstöfum að greiða allt umfram eigið fé út en bankinn ætti að geta hæglega greitt

» Arion banki gæti hæglega greitt 41 milljarð króna í arð til hluthafa.

hluthöfum 41 milljarð króna,“ skrifar greinandinn.

Ef það væri gert þá hækkar vænt arðsemi eigin fjár Arion banka úr 8,7 prósentum í 13,2 prósent á spátíma og verð bankans verður vel umfram bókfært virði bankans samkvæmt verðmati eða um 1,16. – þfh

tl.is

STÓRAUKIÐ ÚRVAL AF SAMSUNG SÍMUM OG TÖLVUVÖRUM

**TÖLVU
LISTINN**

SKOÐAÐU ÚRVALIÐ Á TL.IS

REYKJAVÍK AKUREYRI EGILSSTAÐIR REYKJANESBÆR SELFÖSS

Skotsilfur

Ekki veitir af

Arion banki, sem er stýrt af **Benedikt Gíslasyni**, auglýsir þessa dagana að hann innheimti engar þóknarir af hlutabréfaviðskiptum í netbanka í nóvember. Ekki er vitað til þess að bankar hér á landi hafi áður farið þessa leið og spennandi verður að sjá hvort að hinir viðskiptabankarnir fylgi einnig með í kjölfarið. Slíkt skref gæti verið til þess fallið að glæða hlutabréfamarkaðinn lífi og yta við þátttöku almennings. Það veitir ekki af – hlutdeild almennings hefur verið nánast hverfandi allt frá fjármálahruni – en heimilin eiga núna um 1.000 milljarða á innlánsreikningum í bönkunum á neikvæðum raunvöxtum.

Til Stefnis

Talsverðar manna-breytingar hafa verið að undanförunu hjá sjóðastýringarfyrrtækinu Stefni, dótturfélagi Arion banka. Þannig hefur Stefni nýlega fengið til liðs við sig **Eirik Ársælsson**, sem hafði undanfarin ár starfað við skuldabréfaráðgjöf japanska fjárfestingabankans Nomura í Lundúnum, og mun hann vera í teymi sérhæfðra fjárfestinga hjá félaginu.

Uppstokkun

Skuldsettar yfirtökur hafa ekki verið daglegt brauð á hlutabréfamarkaði eftir bankahrunið. Það kann að vera að breytast en hópur fjárfesta, undir forystu **Jóns Asgeirs Jóhannessonar** og **Sigurðar Bollasonar**, freistar þess að ná meiri itökum í Skeljungi, skrá félagið í kjölfarið af markaði og ráðast í umtalsverða uppstokkun á rekstrinum og selja frá sér eignir. Á meðal þeirra sem standa með þeim að fjármögnun á yfirtökunni eru breskir fjárfestar, meðal annars synir Don McCarthy, sem lést 2018, en hann var viðskiptafélagi Baugs til margra ára og sat um skeið í stjórn félagsins. Þá var hann einnig fyrir fáeinum árum einn af stærstu hluthöfum VÍS, ásamt Sigurði í gegnum félagið Grandier, en þeir seldu allan hlut sinn árið 2017.

Flugvöllurinn Berlin Tegel lokaði loksins

Flugvöllinum Berlin Tegel í Þýskalandi, sem starfræktur hafði verið frá árinu 1948, var lokað á sunnudag. Enda tókst loksins að ljúka við smíði flugvallarins Berlin Brandenburg. Á myndinni er vatni sprautað á síðustu flugvélinu sem flaug frá Tegel til Parísar. Berlinarbúar voru orðnir langeygir eftir að nýr flugvöllur myndi rísa. Framkvæmdir við nýja flugvöllinn hófust árið 2006. Sex sinnum var hætt við opunarhóf og þingið hefur tekið málið til skoðunar tvisvar sinnum. Nýr flugvöllur opnar á efiðum tíma, flug liggur meira og minna niðri vegna COVID-19. FRÉTTABLAÐIÐ/EPA

Ef ekki nú, þá hvenær?

Anna Hrefna Ingimundardóttir, forstöðumaður efnahagssviðs Samtaka atvinnulífsins

Fyrir nokkrum árum voru bornar upp tillögur um að veita tilteknu hlutfalli af landsframleiðslu til heilbrigðismála. Ekki fylgdi tillögnum hvernig bregðast ætti við hrúni í landsframleiðslu en líklegt má telja að niðurskurður á slíkum tímum myndi falla í grýttan jarðveg. Staðreyndin er sú að hvort sem vel árar eða illa er ákveðin tregða í opinbera kerfinu sem kemur í veg fyrir nauðsynlegar umbætur í átt að aðhaldi í fjármálum. Þessi tregða hefur meðal annars leitt til þess að á síðastliðnum fjórum áratugum hafa tekjur hins opinbera á mann (+125%) vaxið töluvert umfram landsframleiðslu (+95%). Frumútgjöld hins opinbera á hvern íbúa hafa aukist um þriðjung frá árinu

2011. Á næsta ári er gert ráð fyrir að heildargjöld hins opinbera verði nær helmingur af landsframleiðslu.

Það er ljóst að meiri eftirfylgni þarf með nýtingu opinbers fjár og ekki ætti að þurfa að tíunda nánar af hverju aukin útgjöld skyldu aldrei vera sjálfstætt markmið. Ef lokatakmark velferðarkerfisins er aukin lífsgæði, betri skilyrði til heilsu, menntunar og almennrar velsældar, setjum okkur þá mælikvarða sem endurspeglar hvort markmiðum okkar þar að lútandi sé náð. Þar getur verið um að ræða mælikvarða á borð við aðgengi að þjónustu í heilbrigðiskerfinu, svo sem í formi biðlista eða biðtíma, eða í menntakerfinu í formi námsárangurs eða atvinnustigs. Lífsgæðin felast ekki í fjármagninu heldur þeirri velsæld sem hægt er að ná fram með nýtingu þess.

Frá upphafi kórónukreppunnar hefur stór meirihluti atvinnurekenda þurft að ráðast í krefjandi hagræðingaraðgerðir. Rúmur þriðjungur þeirra hefur neyðst til að grípa til uppsagna. Þeir hafa „þurft“ og „neyðst“ því þetta eru aðgerðir sem engum hugnast vel að grípa til en aðstæður bjóða ekki upp á annað. Hið sama virðist ekki vera uppi á

teningnum víða í opinbera kerfinu þó það sjái einnig fram á mikið tekjufall á næstu misserum, enda háð skatttekjum frá þessum sömu fyrirtækjum og eru nú í miklum hagræðingaraðgerðum.

Við vitum að daprar efnahags-horfur munu óumflýjanlega leiða til einhvers konar hagræðingaraðgerða af hálfu hins opinbera þegar fram líða stundir, eins og tilgreint er í fjármálaáætlun. Viðkvæðið hefur þó oft verið að ekki sé hægt að hagræða í velferðarkerfinu eða að ekki sé rétti tíminn til þess. En er einhvern tímann ekki rétti tíminn til að fara betur með fjármuni almennings? Óvída í heiminum eru umsvif hins opinbera meiri en á Íslandi. Efsífelld er ákall um aukin útgjöld þvert á málafnasvið óháð efnahagsástandi er vist að eitthvað mun þurfa undan að láta. Þá er ótalin sú staðreynd að lífaldur þjóðar fer hækkandi.

Hagræðing er ekki sama og niðurskurður

Hagræðing þarf ekki að fela í sér sársaukafullan niðurskurð í grunnþjónustu eða fjöldauppsagnir opinberra starfsmanna. Ýmsar leiðir eru færar til að bæta gæði þjónustu með

minni tilkostnaði, eins og kemur fram í tillögum SA undir yfirskriftinni Höldum áfram.

Þær miklu tækniframfarir sem hafa átt sér stað á undanförunum árum hafa einmitt haft það að leiðarljósi að einfalda okkur lífið, spara tíma og fjármuni, vinna sömu vinnu á skilvirkari hátt. Þetta eru framfarir sem fyrirtæki hafa tileinkað sér í stórum stíl svo þau standi ekki höllum fæti í harðri samkeppni. Af hverju eru þessar tækninýjungar ekki að skila sér hraðar og betur inn í opinbera kerfið? Líklega því orðin „þurfa“ og „neyðast“ eru sjaldan eins aðkallandi þar og í atvinnulífinu.

Ýmis tækifæri eru til sóknar á þessu sviði. Sem dæmi má nefna að Ísland er í um 65. sæti í alþjóðlegum samanburði þegar kemur að stafrænni þjónustu hins opinbera. Hin Norðurlöndin ráðast öll í efstu 15 sætin. Í þessu ljósi ber að fagna auknum krafti í átakið Stafrænt Ísland sem mun stórbæta þjónustu við almenning og spara ríkissjóði allt að fjóra milljarða árlega. Nýtum svo þessa sömu tækni til að stytta biðlista, bæta menntun og auka lífsgæði. Höldum áfram á þessari braut.

Var Seðlabankinn að sóa gjaldeyrisforðanum?

Jón Bjarki Bentsson aðalhafgræðingur Íslandsbanka

Gjaldeyrissala Seðlabankans undanfarið hefur slegið fyrri met en krónan átt á brattanum að sækja á sama tíma. Alls hefur bankinn selt tæplega hálfan milljarð evra úr gjaldeyrisforða sínum frá ágústþyrjun, jafnvirði tæplega

80 milljarða króna. Til samanburðar nam gjaldeyrisforðinn í heild ríflega 6 milljörðum evra í ársþyrjun. Hverju sætir þetta og er það skynsamleg stefna hjá Seðlabankanum að selja sem nemur 8% af gjaldeyrisforða sínum á örfáum mánuðum?

Ástæða mótvinds gegn krónunni undanfarna mánuði er líklega að stærstum hluta sala erlendra aðila á ríkisskuldabréfum í stórum stíl. Miðað við frétt Fréttablaðsins seldi stærsti erlendi eigandi ríkisbréfa slík bréf fyrir tugi milljarða og keypti gjaldeyri fyrir andvirðið. Til samanburðar var halli á utan-

ríkisviðskiptum líklega innan 10 milljarða á tímabilinu.

Í ljósi þessa er rökrétt að Seðlabankinn hafi brugðist við með umsvifamikilli gjaldeyrisölu. Tilgangur Seðlabankans með stórum gjaldeyrisforða er einmitt meðal annars að mynda mótvægi við kvikar krónueignir erlendra aðila og takmarka hættu á óhóflegu gengisfalli krónu ef slíkar eignir eru losaðar í miklum mæli á stuttum tíma. Með evrusölunni hefur bankinn líklega dempað verulega gengissveifluna nú í haust, dregið úr óvissu og viðhaldið trú á verðbólgu markmiðum bankans. Ef

Tilgangur Seðlabankans með stórum gjaldeyrisforða er meðal annars að mynda mótvægi við kvikar krónueignir erlendra aðila

þrýstingur á krónuna undanfarið hefði hins vegar að mestu verið vegna undirliggjandi þátta á borð við mikinn viðskiptahalla væri slík gjaldeyrisala skammgóður vermir.

Þrátt fyrir mikla gjaldeyrisölu er gjaldeyrisforði bankans enn stór og þrýstingur á krónuna verður líklega

minni þegar frá líður. Erlent eignarhald á innlendum markaðsverðbréfum er með allra minnsta móti. Lágt gengi krónu og hærri vextir hér á landi en gengur og gerist ættu að vekja áhuga erlendra aðila á krónufjárfestingum þegar óvissa hjaðnar. Þá mun gjaldeyrisflæði vegna utanríkisviðskipta líkast til fljótt braggast þegar ferðageta og -vilji eykst á nýjan leik. Næsta skref hjá Seðlabankanum hlýtur að verða að skila hluta þeirra króna sem hann fékk í gjaldeyrisviðskiptum haustsins aftur inn í fjármálakerfið, til dæmis með auknum skuldabréfakaupum á markaði.

People Experience

Petta snýst um meira en að finna og ráða hæfileikafólk

... þetta snýst um að skapa vinnustað sem það kýs að vera á.

Allir tala um upplifun viðskiptavinarins, en hvað um upplifun starfsfólksins? Með því að sameina mannauðsferla og tæknilausnir, hjálpum við fyrirtækjum að skapa líflegri og heilbrigðari vinnustaði sem laða til sín hæfileikafólk og virkja fólk til þess að ná árangri í sínum hlutverkum.

Austurstræti 12a

pex@geko.is

geko.is

geko

SKOÐUN

Þórður
Gunnarsson

Ójöfnuður

Það ófremdarastand sem ríkir um allan heim vegna farsóttarinnar hefur meðal annars haft í för með sér mikla aukningu atvinnuleysis, hérlandis sem erlendis. Atvinnuleysis hefur einkum átt sér stað hjá þeim sem tilheyra tekjulægri hópum. Farsóttin eykur þannig ójöfnuð á marga vegu.

Þeir sem sinna svonefndum hvítflibastörfum geta margir hverjir unnið heiman frá sér. Starfsfólk þjónustuiðnaðar getur augljóslega ekki unnið að heiman. Þjónustuiðnaður, sem hefur haft marga úr lægri tekjuhópum í vinnu, hefur orðið einna verst úti vegna sóttvarnaaðgerða stjórnvalda víða um heim. Þar hafa mjög margir misst vinnuna – starfsmenn á hótelum og veitingastöðum og í ferðaþjónustu.

Sé svo litið til hins stóra samhengis, þá hafa hinar auðugri þjóðir efni á að halda lífi í fyrirtækjum og hækka bætur tíma-bundið, á meðan fátækari þjóðir geta það ekki, með augljósum og skelfilegum afleiðingum. Þegar eru komin fram fyrstu merki hungursneyðar víða um heim af þessum sökum.

Ójöfnuður er því að aukast í víðu samhengi. Það er undir hverjum og einum komið að ákveða hvort ójöfnuður sé vandamál í sjálfu sér, en því verður ekki neitað að núgildandi takmarkanir á atvinnustarfsemi koma harðast niður á tekjulögum og auka ójöfnuð í þjóðfélaginu. Stærri fyrirtæki eru líklegri til að lifa af en hin smærri. Þeir sem eiga sparnað og eignir geta þreyjað þorrann lengur en þeir sem minna hafa milli handanna.

Í ljósi þess að efnahagsleg áhrif farsóttarinnar hafa fyrst og fremst komið niður á tekjulögum þjóðfélagshópum hinna ríkari landa og svo fátækari þjóðum, sætir furðu að öll þau samtök og stjórn-málaflakkar sem telja hinar lægri launuðu stéttir sína skjólstaðinga séu ekki gagnrýni á sóttvarnaaðgerðir stjórnvalda. Sama hvort það heitir Efling eða Samfylking – ekki hefur heyrst neins konar gagnrýni frá vinstri á harkalegar sóttvarnaaðgerðir stjórnvalda, nema hugsanlega ákall um hækkun bóta. En það er auðvitað engin lausn – fólk vill mæta í vinnu frekar en að vera heima á bótum.

Gríðarleg fjárútlát ríkissjóðs í formi lokunarstyrkja og hlutabóta, sem eru tilkomin vegna lokunar hagkerfisins með handafli, munu þýða mikla skuldaaukningu ríkissjóðs. Þessar skuldir bera vexti sem þarf að greiða. Eftir því sem meiri skuldir eru á baki ríkissjóðs, því minna verður til skiptanna til að reka velferðar-, heilbrigðis- og menntakerfi. Það blasir við. En þau sem segjast málsvarar hinna tekjulægri í þjóðfélaginu sjá ekkert að því að slökkva á hagkerfinu með tilheyrandi byrðum á sína skjólstaðinga.

Controlant dreifir bóluefni Pfizer

Controlant hefur samið við Pfizer um dreifingu á bóluefni gegn COVID-19, samkvæmt heimildum Markaðarins. Dreifa þarf bóluefninu í djúpfrosti.

Á mánudaginn upplýstu Pfizer og BioNTech að bóluefni sem fyrirtækin þróuðu saman virkadi í 90 prósentum tilvika, samkvæmt frumniðurstöðum. Enn er verið að rannsaka virkni lyfsins á fólk. Pfizer áætla að framleiða 50 milljónir skammta í ár og 1,3 milljarða skammta árið 2021. Gisli Herjólfsson, framkvæmdastjóri Controlant

Gisli Herjólfsson, framkvæmdastjóri Controlant

ant, sagði í viðtali við Markaðinn í lok september, að viðskiptavinir fyrirtækisins stefndu að því að hefja framleiðslu og dreifingu á bóluefni gegn COVID-19 fyrir lok árs og fyrripart næsta árs.

„Það eru heilmiklar áskoranir í dreifingu bóluefna. Sum þeirra þarf að flytja og geyma í djúpfrosti, mínus 80 gráðum, og þola ekki nema nokkra daga utan þess,“ sagði hann.

Búið er við fregnum af þróun tveggja annarra bóluefna á næstu vikum frá AstraZeneca og Moderna. – hvj

08.11.2020

Mér finnst stutt í ábyrgðarleysi þegar menn tala sem svo að það skipti engu máli að bæta tugi milljarða á byrðar ríkissjóðs.

Bjarni Bendiksson, fjármálaráðherra

Vantar þig blaðið í dag, í gær eða kannski helgarblað frá því í fyrra?

Kíktu á BLÖÐIN á frettabladid.is

» Á frettabladid.is finnur þú Fréttablaðið í dag og safn eldri blaða undir flípanum **Blöðin**

Lestu Fréttablaðið þegar þér hentar á

frettabladid.is

